

Syrovice (okr. Brno-venkov)

„Pastvisko“.

Mladší doba římská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.0765892N, 16.5480542E

Při rekonstrukci místní komunikace v trati „Pastvisko“ byly zjištěny dva zahloubené objekty, které poskytly materiál z mladší doby římské. Podobně je datována také kulturní vrstva, která se vyskytla hned nad inundačním pásmem vodoteče Syrůvky. Tato vydala kromě úlomků keramiky také celý kostěný oboustranně zahrocený dřík, který tvořil součást vřetene.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

Late Roman period features were examined during a road reconstruction in “Pastvisko” field (Syrovice cadastral area, Brno-Country District).

Ivan Čížmář

Uhřičice (okr. Přerov)

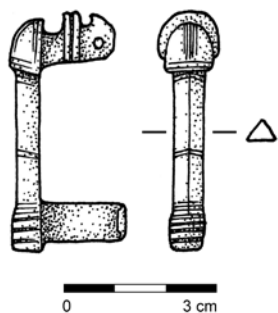
„Hrubča“, parc. č. 1058/12.

Doba římská. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2019 našel Jaroslav Pešák z Kojetína během preventivní detektorové prospekce prováděné na katastru obce Uhřičice torzo bronzové spony z doby římské (obr. 12). Místo nálezu se nachází při okraji lesa Hrubča na parc. č. 1058/12 na pravém břehu řeky Moravy. Jde o zarovnaný terén říční nivy, jehož nadmořská výška dosahuje 195 m.

Nálezem je masivní dvojdielná litá bronzová kolínkovitá spona se záhlavní polokruhovitou destičkou chránící vinutí s horní tětvou. Vinutí a jehla chybí. Lučík má trojúhelníkovitý průřez. Délka torza spony činí 47 mm. Šířka lučíku je 6 mm, výška spony 20–22 mm a hmotnost 15,750 g. Plný poměrně vysoký obdélníkovitý zachycovač má ohrnutý spodní okraj. Povrch předmětu je nerovnoměrně pokryt zelenou oxidační patinou. Plasticky zvýrazněný oblý ohyb kolínka je po obvodu zdoben rýhováním, jeho střed pak vazkem podélných rýžek. Příčné rýhování zdobí rovněž lučík a zesílenou patku, stejný druh dekoru byl použit i na hraně záhlavní destičky. Torzo exempláře z Uhřičic se velmi podobá sponám typu A 137, které náleží do vedlejší série V. Almgrenovy skupiny (Almgren 1923, Taf. VI: 137). Předlohu k této

Obr. 12. Uhřičice. Torzo bronzové kolínkovité spony z doby římské. Kresba P. Holcová.

Fig. 12. Uhřičice. Fragment of a knee brooch from the Roman period. Drawing by P. Holcová.

variantě spon lze nejspíše hledat u panonských kolínkovitých spon typu Kovrig 104/104a (Kovrig 1937, 64, pl. 10: 104/104a).

Datování spon typu A 137 je kladeno do přechodného stupně B2/C1, tedy do období markomanských válek (Mačzyńska 2011, 47).

Exempláři z Uhřičic jsou po tvarové stránce velmi blízké nálezu spon s podstatně chudší výzdobou, i bez ní, například z lokality Vlčnov – Dolní Němčí na jihovýchodní Moravě (Zeman 2017, 108–109, obr. 26: 19), z Kolína ve středních Čechách (Beneš 2017, 478, 490, obr. 5: 3), další lze uvést z dolnorakouské lokality Ringelsdorf (Allerbauer, Jedlicka 2000, 662, Abb. 804; Tejral 2015, 59, Fig. 14: 12, 13).

Ojedinělý nález bohatě zdobené kolínkovité spony na katastru obce Uhřičice představuje první exemplář tohoto typu spony na Přerovsku.

Literatura

Allerbauer, S., Jedlicka, F. 2000: KG Ringelsdorf, MG Ringelsdorf–Niederabsdorf, VB Gänserndorf. *Fundberichte aus Österreich* 39, 662–663.

Almgren, O. 1923: *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*. Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.

Beneš, Z. 2017: Obsah jedné starožitnické sbírky, picí rohy a archeologický potenciál zaniklé polohy Sandberg u Kolína. In: E. Droberjar, B. Komoróczy (eds.): *Římské a germánské spony ve střední Evropě (Archeologie barbarů 2012)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 53. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i., 473–495.

Kovrig, I. 1937: *Die Haupttypen der kaiserzeitlichen Fibeln in Pannonien*. Dissertationes Pannonicae II(4). Budapest: Institut für Münzkunde und Archäologie.

Mačzyńska, M. 2011: Der frühvölkerwanderungszeitliche Hortfund aus Lubiana. Kreis Kościerzyna (Pommern). *Bericht der Römisch-Germanische Kommission* 90 (2009), 14–416.

Tejral, J. 2015: Some remarks on the transitional phase between Early Roman a Late Roman Periods in the region north of the Middle Danube. *Přehled výzkumů* 56(2), 43–101.

Zeman, T. 2017: *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce*. Archaeologica Olomucensia II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Summary

A richly decorated bronze knee brooch (Almgren type V 137) was found in 2019 by J. Pešák during a metal detector survey in “Hrubča” field (Uhřičice cadastral area, Přerov District). This type of knee brooch can be dated to the Roman period – transitional phase B2/C1.

Zdeněk Schenk

Újezd u Černé Hory (okr. Blansko)

„Brlůžky“, parc. č. 603/1.

Doba římská. Neurčený areál. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Blanenska, p. o., inv. č. S 10070.

Lokalizace: WGS-84 – 49.3694503N, 16.5571300E

V květnu roku 2020 předal A. Martínek do sbírky Muzea Blanenska vzácný nález učiněný v dubnu téhož roku. Jednalo se o obdobnou bronzovou faléru (obr. 13) s plasticky vystupující vousatou mužskou hlavou o rozměrech 27 × 31 mm. Z vnitřní strany je

dochován železný trn, kterým byla faléra připevněna na kožený řemen koňského postroje nebo přímo na vojákovu výstroj. Tyto faléry sloužily v římské armádě jako vyznamenání, a jejich objev nám poukazuje na možnou přítomnost římského vojska v daném území v poslední třetině 2. století (Antal 2017, 51–52; Zeman 2020, 192–193). Faléra ležela v hloubce 35–40 cm na výrazném návrší „Brlůžky“ (439 m n. m.) na k. ú. Újezdu u Černé Hory a jedná se o první publikovaný exemplář z Moravy. Nejblíže analogie najdeme v kvádské oblasti jihozápadního Slovenska.

Obr. 13. Újezd u Černé Hory. Bronzová faléra. Kresba M. Novák.

Fig. 13. Újezd u Černé Hory. A bronze phalera. Drawing by M. Novák.

Literatura

- Antal, R. 2017:** *Rímske kovania konského postroja na území labsko-germánskeho kultúrneho okruhu v dobe rímskej* [online]. Rkp. magisterské diplomové práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Ústav archeologie a muzeologie. Uloženo: Archiv závěrečných prací Masarykovy univerzity [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/skyyt/?cop=3005868>.
- Zeman, T. 2020:** Neohrožení legionáři (doba římská, cca 40/30 př. Kr. – 375 po Kr. In: M. Novák (ed.): *Blanensko a Moravský kras v pravěku*. Blansko: Muzeum Blanenska, 187–193.

Summary

A chance find of a decorative bronze phalera with a plastically rendered male head and an iron thorn from the last third of the 2nd century was made on “Brlůžky” hillock (Újezd u Černé Hory cadastral area, Blansko District).

Marek Novák, Tomáš Zeman, Aleš Martínek

Věrovany (okr. Olomouc)

„Blata“:

Mladší doba římská. Sídliště. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK – ostruha: -548637.41, -1135661.57; spona: -548536.97, -1135267.59

V průběhu roku 2020 převzalo prostějovské pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., kolekci kovových předmětů získaných panem M. Vysloužilím na různých lokalitách v geografickém regionu střední Moravy. Soubor obsahuje též dva bronzové artefakty nalezené v prostoru rozsáhlé sídlištní aglomerace doby římské, situované podél řeky Blaty na katastrech obcí Biskupice (okr. Prostějov), Dub nad Moravou

(okr. Olomouc) a Věrovany (okr. Olomouc). Níže předkládáme jejich stručné typologické a chronologické zhodnocení.

1. Bronzová knoflíkovitá ostruha s výrazným hrotem, který je ve své spodní části zdoben z přední strany třemi žebírky, z nichž dvě jsou krášlena drobnými záseky. Rozměr 60 × 63 mm (obr. 14: 1).
2. Částečně zachovalá bronzová spona samostřílové konstrukce, jejíž hlavici zdobí profilovaný knoflík; zachycovač je podélný, zužující se k patce, patka je pak zakončená kulovitým knoflíkem. Lučík je v profilu mírně obloukovitý, výzdoba se kromě knoflíků omezuje na tři podélná žebírka umístěná na hlavici, přechodu lučíku v nožku a patku. Žebírka jsou zdobena drobnými záseky. Rozměr: 48 × 28 mm (obr. 14: 2).

Bronzovou ostruhu můžeme přiřadit k typu Ginalska E6 (Ginalska 1991, 63, Ryc. 11: 20–22). Fasetováním hrotu se však blíží některým formám typu Ginalska E5a (Ginalska 1991, ryc. 11: 17). Tyto formy jsou zpravidla na základě hrobových nálezů řazeny do fáze B2b, přechodného stupně B2/C1 a doznívají v rámci fáze C1a (Zeman 2017, 151). Ostruhy Ginalskeho skupiny E představují charakteristický znak hmotné kultury období, které spojujeme s průběhem markomanských válek, kam spadá rovněž maximum jejich výskytu (Tejral 2015). Obliba těchto ostruh poté klesá v počátcích 3. století. Koncentraci nálezů lze vysledovat v severovýchodním barbariku, a pak zejména ve středním Podunají, kde jich v poslední době intenzivně přibývá (Zeman 2017, 151–152, zde i starší literatura).

Druhým nálezem získaným ve Věrovanech je spínadlo, které náleží do VI. skupiny podle O. Almgrena (1923, Taf. VII). Svým tvarem a výzdobou se blíží, nebo spíše napodobuje honosné spony z výbav bohatých kostrových hrobů ze Stráží (hr. II) a Ostrovan (Kolník 1964, 422–428, obr. 7; Prohászka 2006, 72–73, 101; Quast 2009, 41, Abb. 64: 11–12). V našem případě se však jedná o bronzový kus s jednodušším pojetím dekoru a s absencí podvázání nožky. Nemůžeme tedy vyloučit, že zastupuje zjednodušenou variantu této skupiny spon. Datování popisovaného exempláře lze hledat v rozmezí fáze C1b a stupně C2, a to především na základě srovnání s materiálem z bohatých hrobů skupiny Leuna-Hassleben-Gommern. Exemplář z Věrovany není v moravském prostoru ojedinělým příkladem, v němž by se zrcadlil styl honosných spon, neboť vzdáleně podobné kusy s klíovitou nožkou shromáždil naposledy T. Zeman (2017, 122–123, obr. 34: 12).

Na základě výše uvedených skutečností můžeme konstatovat, že prezentované nálezy svědčí o aktivitách, které lze rámcově datovat od fáze B2b do stupně C2.

Literatura

- Almgren, O. 1923:** *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*. Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.
- Ginalska, J. 1991:** Ostrogí kabłakowe kultury przeworskiej. Klasyfikacja typologiczna. *Przegląd archeologiczny* 38, 53–84.
- Kolník, T. 1964:** Honosné spony z mladšej doby rímskej vo svetle nálezov z juhozápadného Slovenska. *Slovenská archeológia* XII(2), 409–446.
- Prohászka, P. 2006:** *Das vandalische Königsgrab von Osztrópataka (Ostrovany, SK)*. Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum.
- Quast, D. 2009:** *Wanderer zwischen den Welten. Die germanischen Prunkgräber von Stráže und Zakrzów*. Mosaiksteine Forschungen am Römisch-Germanischen Zentralmuseum, Bd. 6. Mainz: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums.